

BAZAR

KATJA KÄRKI

Jumalan huone

KATJA KÄRKI

Jumalan huone

BAZAR

Bazar Kustannus Oy
www.bazarkustannus.fi

Copyright © Katja Kärki 2019

1. taskukirjapainos, ensimmäinen
kovakantinen painos ilmestyi 2019

ISBN 978-952-279-872-5

Taitto Jukka Iivarinen / Vitale
Painettu EU:ssa

JOS KATSOISIN TAAKSENI, muuttuisinko suolapatsaaksi.

Jalkani jähmettyvät ja liimaavat minut kiinni asfalttiin. Silmäni tarttuvat tuijottamaan mäen alla piirtyvää kirkon siluettia, vettä ja vaaroja, jotka kerrostuvat sinisinä aamusumun lävitse. Käteni kietoutuvat metsikön mäntyihin, muuttuvat oksiksi, kuiviksi karahkoiksi.

Ehkä takanani kaikki palaa ja sortuu.

Sortukoon. Palakoon jälleen poroksi koko kurja kylä. Talot romahtavat, koivukujat roihuavat, ihmiset juoksevat järveen, ja jäljelle jäävät savuavat perustukset, mustuneet takat, leivinuunit töröttävät maasta kuin mädät hampaat. Raunioiden alle hautautuvat koko suku ja muistot ja sunnuntait ja vaikertavat virret.

Kipinä karkasi mummolan saunankiukaasta, jolle Mauri-ukki heitti löylyä. Tai ehkä se lähti saarnaajasedän syyttävistä silmistä, kun se näki minussa helvetin. Tai ei, minun silmistäni se kipinä sinkosi. Minä poltan tämän kaiken, tuikkaan tuleen koko kaupungin ja sen maalaiskylät.

Jos katsoisin taakseni, jähmettyisinkö.

En katso. En tule tänne enää ikinä. En käänny vilkuttamaan Lotalle, joka on jäänyt betoniporsaiden luokse ja huiskuttaa. En tiedä, hymyileekö se vielä vai itkeekö jo, mutta sen tiedän, että sillä on vanhat kenkäni, kulahtanut aikuisten t-paita ja koti ilman isosiskoa. Hyvästi.

Hyvästi isä ja äiti. Hyvästi veljet, jotka pääsitte liian helpolla pelkästään siksi, että teillä on miehen kromosomit, sukkahien peittämät jalat ja allanne viritetyt mopot, iltaöiden vapaus. Hyvästi Maria. Hyvästi koko perkeleen suku. Sinne te jäätte, selkäni taakse jeesuskristuksen sovintoverta valuen, jumalanrauhaa ja

taivaankirkkautta hokien ja toistenne olkapäitä puristaen, kun minä menen pois, kun en mahdu teidän maailmaanne, kun olen liikaa kaikkea.

Linja-auton valot kiipeävät mäkeä ylös. Heilutan kättäni. Vauhti hidastuu ja auto matelee viereeni. Ovi aukeaa, kuski tervehtii. Maksan setelillä ja istun tyhjälle ikkunapaikalle bussin keskiosaan.

Menen sinne, missä on uutta happea, jota hengittää, ja keuhkorakkulani laajenevat, ilma on ilokaasua. Menen sinne, missä taivaalla siintää himmeä sateenkaari ja ihmisillä on unelmia, eikä minun tarvitse kuunnella enää yhtäkään tärisevin äänin tulkittua saarnaa, kohdata teidän katsettanne, jolla syljette päälleni viimeisen tuomion. Te itse olette kuin käärmeet. Te olette kuin katalat kyyt, jotka mustina matelette mieleeni ja myrkytätte kaiken mitä on. Haluaisin nauraa, mutta naurua ei tule. Ja jos itken, itken ilosta ja pyyhin teidät pois kuin kyyneleet.

ELSA (s. 1985)

Pohjois-Karjala 1992-1998

PASTORI JAATISELLA ON kierot silmät. Se puhuu kovaa ja vapisten Jumalan valtakunnasta, Taivaan ihanasta kirkkaudesta, ja maan päällä sataa räntää. Märkään sohjolumeen jää jälkiä hautajaisväen askelista, sukat kastuvat ja varpaita palelee. Pappi puhuu kauan. Aina kun luulen, että se lopettaa, se jatkaa ja jatkaa ja jatkaa.

On pissahätä. Laitan silmät kieroon ja yritän katsella ympärilleni sillä lailla. Näkeekö pappi yhtä huonosti? Pirjo huomaa pelleilyni ja katsoo vihaisesti. Pirjolla on luupiikki. Se tökkää minua kipeästi luisella piikkikädellään. Ole kunnolla, Elsa.

Teemun housut ovat lahkeista liian lyhyet ja sillä on eripariset sukat. Minulla on paksut harmaat sukkahousut. Aili-mummulla on samanväriset, mutta sen sääret ovat paksut, oikea jalka on läskimpi kuin toinen ja molemmat jalkaterät tursuavat pienistä kengistä.

Lilli-serkulla on kumisaappaat. Se on epäreilua, koska äiti ei antanut minun laittaa uusia kumppareita. Haluaisin irvistää ja lällättää Lillille, ja sitten me naurettaisiin aikuisten selkien takana, mutta Lilli seisoo vakavana äitinsä käsipuolella ja katsoo kiersilmäpappia.

Haudassa on minulle vieras setä, mutta äiti, isä ja Aili-mummu tuntevat sen.

Sitten lauletaan virsi. Auon suutani ja katson, kun muut laulavat. Aili-mummulla on kimeä ääni, papin möreä ja matala ääni peittyä siihen. Kaikki sanovat, että pastori Jaatinen osaa laulaa hyvin, mutta silti Aili-mummu kimittää niin, että sen ääni kantaa ylinnä eikä muista saa selvää. Äiti sanoo, että kyllä kaikki osaavat laulaa, laulaahan variskin äänellään. Äiti ei pysty veisaamaan, itkee vain, ja minusta tuntuu jotenkin pahalta nähdä äiti itkemässä.

Sen koko suora vartalo on nyt kumarampi ja vavahtelee, ei äidin naama ikinä mene noin, mutta nyt se menee. Väänny rumasti eikä äiti pysty estämään sitä, vaikka haluaisi. Äitiin ei melkein voi katsoa tai alkaa itkettää, koska läheltä äiti näyttää pieneltä lysmäiseltä variksenpoikaselta, samanlaiselta, joka oli viime keväänä takapihalla. Äiti ei antanut ottaa sitä lemmikiksi, ja seuraavana päivänä se oli kadonnut. Kissa sen kai vei. Sinä päivänä Monni ja Viiru eivät saaneet ruokaa, koska ne olivat epäiltyinä murhasta.

Yleensä hautausmaalla on variksia ja joskus kesällä oravia. Nyt kaikki ovat menneet nukkumaan tai piiloon. On ihan tyhjää.

Pappi sanoo vielä aamen ja sitten alamme hitaasti tehdä lähtöä. Isä jää puhumaan papin kanssa. Äiti huijaa lastenvaunujen takaa, että minun pitää mennä edeltä.

Pääsen samaan autoon Niilo-enon, sen vaimon ja lasten Ollin ja Lillin kanssa. Joudun vähän pomppimaan ja tikistelemään, että pissahätä menisi pois. Hautuumaalla ei ole vessoja.

Niilon vaimo Katri on omissa ajatuksissaan ja sivelee mahaansa, joka on valtava pallo. Samankokoisia palloja on koulussa jumppasalin pikkuvastossa, mutta ikinä niitä ei saa ottaa.

Kun saavumme rukoushuoneen pihaan, hätä alkaa olla niin kova, etten halua nousta autosta pois. Istun vain ja tuijotan alas nuoskalumen kastelemia jalkojani. Autossa on lämmin.

”Mikä on?” Katri kysyy ja katsoo minuun lempeästi.

”Ei mikkään”, sanon. Kurkkua kuristaa. On koleaa ja hämärää ja kaikilla on mustat vaatteet ja vihaiset ilmeet. Haluaisin olla kotona.

”Tulehan, ni mennään. Päästään syömmään ja kahville. Ja vessaan”, Katri maanittelee, ähkäisee ja koskettaa pallomahaansa. Vauvat kuulemma potkivat äitien mahoissa, Lottakin kuulemma potki äitiä iltaisin. Miksi nekin on niin ilkeitä? Eikö niille voi sanoa, että ei saa, ja miksi ne ei tottele, vaikka vanhempia pitää totella?

”Pissittää.”

”Mennään myö työt yhdessä”, Katri sanoo ja tarttuu kädestäni. Katri on mukava mutta ei yhtä mukava kuin kummitäti Maria. Ne ovat kavereita, vaikka Marialla ei ole lapsia.

Vessassa haisee pistävältä. Katri odottaa ulkopuolella, kun nostan hameen ja riuhdon sukkahousuja alaspäin. Sukkahousut ja pikkuhousut rullautuvat yhteen nilkkoihin. Pissaa tulee vähän ja kirvelee. Se on taas se pissatulehdus, ja äiti huokailee, että joko taas, miten monta päivää se on kirvellyt ja miksi et ole sanonut, ja pakottaa syömään jäisiä karpaloita ja juomaan kirpeää puolukka-mehua, ja jos se ei auta, vie lääkäriin. Arvauskeskukseen, isä hekottaa, vaikka sitä harmittaa, että joutuu kesken työpäivän kускаamaan meitä.

Tulen vessasta ja yritän olla ajattelematta asiaa, jos pissatauti menisi sillä pois, jos vaikka rukoilisi ja Jeesus ottaisi sen pois. Katri katsoo minuun hymyillen ja minäkin yritän hymyillä.

”Pahhaa”, sanon ja työnnän lautasen kauemmas. Rasvaisessa liha-keitossa lilluu läskinpalasia ja pieniä porkkanakuutioita.

”Tuolla tavalla ei ruuvasta puhuta”, Aili-mummu sanoo. ”Ennen vanahaan nähtiin näläkkää.”

Ennen vanhaan nähtiin nälkää ja syötiin vanhoja kenkiä ja kuoltiin ojanvarsiin heinätipot suussa, on Aili-mummu kertonut. Riihessä oli ruumiita, jotka ukkosella muuttuivat mustiksi ja niiden kielet pullahtivat ulos. Ennen vanhaan oli kamalaa ja pelottavaa, ja silti Aili-mummu menneitä haikaillen sanoo, että ennen oli kaikki paremmin.

Hämmennän keittoa lusikallani ja ryystän lientä kovaäänisesti. Vilkuilen sivuille, mutta kukaan ei huomaa.

”Syöhän nyt sitä keittoa vähemmäksi, ni saat kakkuu”, Katri sanoo ja viittaa kahvipöytään.

Pullien, ringleiden ja pikkuleipien keskelle on aseteltu valtava kermakakku. Hautajaiskakku saa Pirjolta tylyn tuomion. Se supisee selkien takana, että kakku on imelää ja lotrattu liian kosteaksi. Pirjo osaa tehdä parempaa, miksei häntä ole pyydetty leipomaan. Olisi sitä nyt ehtinyt muutaman täytekekun pyöräyttää.

Lapset rohmuavat leipäpöydästä vesirinkeleitä. Katson ikkunasta, kun ne kantavat puolet niistä naapurin pystykorvalle. Koira on pitkässä narussa, haukkuu ja heiluttaa kippurahäntäänsä.

Haluan koiran. Pienen huiskuhäntäisen haukun, joka voisi olla kissojen kaveri.

Maria tulee myöhemmin kuin muut, se ei ehtinyt kirkkomaalle, kun sen auto meni rikki. Kun se punaposkisena viimein viipottaa paikalle, se tulee minun luokse ja rutistaa, tuoksuu kylmälle ulkoilmalle ja joulumausteille ja sen kädet ovat kylmät. Toivon, että se istuisi minun viereen, mutta se menee pitkän penkin päähän.

Istun pöydässä vastapäätä Ailia, joka ryystää kahvia vapisevin käsin, osa läikkyä lautaselle ja valuu siitä rinnuksille. Äiti istuu vieressä ja vahtii, kun pöydän päässä Lotta riekkuu syöttötuolissaan ja sen pienet kädet ovat tahmeat. Äidin toisella puolella istuu Pirjo. Pirjo sekoittaa kahvia lusikalla ja kilisyttelee lusikkaa kupissa, vaikka sillä ei ole kermaa tai sokeria. Pirjon mielestä kahvi pitää juoda mustana ja puolukkamehu ilman sokeria eikä takapihalle saa mennä talvisin leikkimään, ettei lumihanki sotkeennu rumiin jälkiin.

Niilo-eno istuu isän viereen viereiseen pöytään. Sillä on iso läjä täytekakkua lautasella, vaikka minä sain ottaa vain pienen palan.

”Niin se vaan lähti Mikkohi”, Niilo sanoo.

”Siellä on nyt Jeesuksen tykönä, taivvaan iankaikkisessa kirkkauvessa”, Pirjo sanoo.

”Herra Jeesus kiitetty”, Aili-mummu julistaa.

Maria juo pelkkää kahvia, koska se on dieetillä. Nieveskelen kakkua ja heiluttelen jalkojani pöydän alla. Jalat ovat vieläkin märät.

Hautajaisissa pitää itkeä tai olla hiljaa ja katsoa jalkojaan. Tyhmät pikkulapset eivät tiedä sitä vaan jahtaavat toisiaan rukoushuoneen penkkirivien välissä. Ne kiljahtelevat, klopisuttavat juhlaengillään, lähmivät käsillään selkänöjia ja ohi meneviä aikuisia, jotka hymyilevät ymmärtäväisinä ja toruvat vain puolivakavina. Tyhmiä kakaroita, miksi ne eivät osaa olla hiljaa ja paikallaan.

Pikkutyöillä on pikkulaukut. Äidit ovat pakanneet niihin elämässä tarvittavat asiat: nenäliinan, virsikirjan ja karkkiaskin. Tytöt kantavat laukkujaan tärkeinä. Vihaan pikkulaukkuja. Vihaan päättäni kiristäviä sapiroita ja punaista hametta. Söin lauantai-karkkipussini tyhjäksi jo automatkalla hautuumaalle.

Maistan kahvia, johon sekoitan puolet maitoa ja neljä sokeri-palaa. Silti se on pahaa. Lilli-serkku ilveilee minulle. Tekee mieli näyttää kieltä, mutta sitten alkaa naurattaa.

”Saanko mennä Lillin kanssa lastenhuoneeseen?” kysyn.

”No mäne, mutta kohta alakkaa seurat”, isä sanoo.

Liu’un alas penkiltä ja vien kakkulautasen keittiöön. Leveä keittiömäntä katsoo minua silmiin, hymyilee maireasti ja kiittää kovaan ääneen. Mariakin on keittiömäntänä mutta ei yhtään lihava. Ne ovat kasanneet valkoiset kupit ja lautaset koreihin valtaviksi röykkiöiksi.

Pujahdamme Lillin kanssa aikuisten ohi lastenhuoneeseen. Huone on onneksi tyhjä. Joskus siellä on äitejä syöttämässä vauvoja, ja isoja tummanännisiä tissejä on ällöttävä katsella, kun niissä risteilee verisuonia ja vauvat vaan lutkuttavat ja kitisevät ja räähkyvät.

Kirjahyllyssä on akuankkoja, lastenkirjoja ja paljon leikittyjä leluja, vajaita palapelejä ja sängyllä nukke, jonka toinen silmä lumpsottaa. Kompastun haalistuneeseen räsymattoon. Naurattaa ja Lillikin nauraa. Nostan lattialta nuhruisen nallen istumaan yksisilmänuken viereen. Lilli ottaa nukan syliinsä ja lohduttaa sitä. Rukoushuoneen lastenhuoneessa on kiva leikkiä köyhää tyttöä, joka on vangittu ankeaan huoneeseen rähjäisten lelujen kanssa.

Isä käy ovelta sanomassa, että seurat alkavat.

”Nytkö ne jo alakkaa? Eihän me keritty ollenkkaan leikkiä!” Lillin hartiat lysähtävät.

”Karattaanko pihalle?” ehdotan, mutta Lilli puistelee päätään, laittaa nukan pinnasänkyyn ja lähtee äitinsä luo. Seuraan kilttiä Lilliä. Lälly-Lilliä.

Lillillä on vaaleanvihreä mekko, valkoinen pitsineule ja pitkä vaalea tukka, joka on letitetty kruunuksi pään ympärille. Tukassa on violetteja kukkapinnejä. Aikuiset sanovat, että Lilli on hirmu sievä ja nätti pikkutyttö, orvokkisilmäinen. Minusta Lilli on hölmö ja hienostelijä. Se ei ikinä halua kiivetä puuhun tai tehdä mitään, minkä aikuiset kieltävät. Irvistelynkkin se on oppinut vasta minulta.

Vanhat mummot ja papat kerääntyvät eturiviin lähelle saarnaajia. Äidit siirtyvät pikkulapset syleissään sivupenkeille oven suulle. Siitä pääsee nopeasti hyssyttelemään, jos pienet rupeavat rääkymään. Aina joku rääkypentu häiritsee saarnaajan puhetta, mutta se ei haittaa, koska ei niistä saarnoista muutenkaan ymmärrä mitään. Ne kertovat aikuisten asioista, huorintekemisestä ja Jeesuksesta. Lasten kuvakirjassa Jeesuksella on valkoinen kaapu, sandaalit ja se katselee aaseja, lampaita ja lapsia lempeillä silmillään. Välillä Jeesus on hyvä ja välillä ankara, niin kuin aikuiset ovat.

Joskus saarnaajasedät osoittavat sanansa lapsille, ja silloin hätkähdän ja yritän terävöittää kuuloni. Silloinkin ne käyttävät vieraita sanoja ja puhuvat oudoista asioista. Sen verran ymmärrän, että jostakin meitä nuhdellaan, torutaan tai varoitellaan. Muistutetaan, että ei saa tehdä syntiä. Jos tekee syntiä, Jeesus tulee surulliseksi, samoin äiti ja isä. Karitsakin tulee surulliseksi, ja ehkä aasitkin, en muista.

Viime vuonna Aili-mummu päästi minut lastenhuoneeseen leikkimään saarnan ajaksi, mutta nyt olen jo sen verran iso, että minun pitää istua kiltisti ja kuunnella setien puhumista. Saarna kuuluu lastenhuoneeseenkin seinässä olevasta valkoisesta radio-laatikosta. Se on samanlainen radiolaatikko kuin koulussa, mutta koulussa sieltä tulee päivänavaus ja joskus syntimusiikkia.

Istun isän ja äidin välissä, pyllyni mahtuu siihen juuri ja juuri. En näe muuta kuin Pirjon leveän selän.

Virsi alkaa vaimeasti ja kurkkua pakottaa. En halua itkeä. Potkin edessä olevaa tyhjää penkkiä, siitä tulee kolinaa ja varpaaseen sattuu. Äiti painaa katseensa sylissään lepääviin käsiin ja sen naama on punainen ja silmät suolaveden turvottamat. Pirjon

hartiat vapisevat. Virsikin vapisee, se laahaa ja huojuu kuin puut ulkona tuulessa. Pirjo kääntyy minuun päin, puree alahuultaan verille ja komentaa minua lopettamaan potkimisen.

”Herra Jeesus kiitetty! Herra Jeesus kiitetty!” Aili-mummu on noussut seisomaan. Se kimittää korkealla äänellä ja lyö käsiään yhteen epätahtiin.

Melkein aina se saa saman kohtauksen. Monet aikuiset itkevät mutta istuvat silti maltillisina penkeissä. Vain Aili-mummu riehaantuu ja muut antavat sen mekasta aikansa.

”Jeesus on antanu teille kaikille teijän synnit anteeksi, Jeesuksen Kristuksen nimessä ja kalliissa sovintoveressä”, saarnaaja sanoo. Saarnaaja hymyilee. Sen ilme on vähän säälivä ja kaikkietävä.

Joku täti tarttuu Aili-mummua lempeästi hartioista ja ohjaa Jeesusta mumisten Ailin takaisin penkkiinsä. Äiti on sanonut, että Aili-mummu iloitsee Jeesuksen hyvydestä. Haluan pysyä mahdollisimman kaukana Aili-mummusta, sillä jeesusriemussaan se on vieras ja pelottava.

Kun seurat loppuvat ja pääsemme ulos rukoushuoneesta, ulkona on jo pimeää. Sataa tihkuttaa, katulamput leikkaavat iltaan aukkoja.

Sunnuntai on aina samanlainen. Pimeä, hidas ja allapäin.

KODINHOITOHUONEEN VAATEKOMEROON EI saa mennä penkomaan. Vihreän lipaston ylälaatikko on lukossa, mutta avain on siististi asetellun pyyheliinapinon alla alahyllyllä. Työnnän metallisen avaimen lukkoon ja lonksautan sen auki. Avaan natischevan laatikon ja otan kaksin käsin sieltä vanhan painavan valokuvaalbumin, jonka ensimmäisille sivuille on liimattu mustavalkoisia kuvia. Käännän silkkipapereita varovasti ja hiljaa. Ensimmäisessä kuvassa ovat Aili-mummu ja Vieno nuorina. Ne näyttävät hassuilta ja sileäihoisilta, pitkiltä ja laihoilta. Maria on ihan Vienon näköinen. Vieno onkin sen äiti ja minun oikea mummoni, mutta se on kuollut. Sen tilalle on tullut Aili-mummu.

Sivun alalaidassa on kuva, jossa seisoo äiti lapsena neljän sisaruksensa kanssa tuvan portailla talvivaatteissa. Eturivissä karvalakkipäinen poika katsoo sivuun. Se on Paavo-eno, joka muutti Ruotsiin ja kuoli. Sen alapuolella on sotilaskuva nuoresta Mauri-ukista.

”Kolome lasta minulla on, on aina ollut”, Mauri-ukki toiselle. Se ei osaa laskea. Eikä se muutenkaan koulussa kuulemma pärjännyt. Enemmän se on semmonen työmies, Aili-mummu sanoo.

Tuijotan valokuvaa, katson siinä olevaa nuorta sotilasta silmiin, etsin tuttuja piirteitä, varmistelen sukulaisuutta. Äidillä on samanlainen nenä, vähän kyömy ja lättänä yhtä aikaa. Musta-valkoisen nuoren miehen kasvot ovat vakavat, katse suljettu.

Elsassa on ukin näkökö, ne sanovat. Olenko muka saman näköinen? Jos olenkin adoptoitu. Oikeasti olen kaukaisen maan peikkoprinsessa ja vauvat ovat vahingossa vaihtuneet Joensuun keskussairaalan synnytysosastolla. Tai jos minut on jätetty

korissa omenapuun alle ja äiti on sieltä löytänyt, valehdellut sairaalan.

Hätkähdän, kun Aili-mummu tulee hakemaan jotain kodinhoitohuoneesta, mutta mummu ei sano mitään. Ehkä se ei tiedä, että komeron penkominen on lapsilta kielletty.

”Juoko Mauri-ukki koskaan viinää?” kysyn. Kuulin äidin ja Pirjon joskus supattavan keskenään sellaista, mutta ne vaikenivat heti, kun tulin paikalle.

”Sehän ryyppiskeli ku mikähi rietas nuorena”, Aili-mummu sanoo.

”Miksi se ei oo uskossa?”

Aili-mummu tuhahtaa mutta ei vastaa. Viina on syntiä.

Sinä synnintekijä, sanon mielessäni nuorelle Mauri-ukille vapisevalla saarnaajaäänellä niin kuin saarnaan salaa pehmoleluilleni. Varoitellen niitä huorintekemisen synnistä, etteivät ne pala helvetin tulenkatkussa, jossa odottaa vain itku ja hammastenkiristys.

”Noh, missä niitä purkinkanssii on”, Aili-mummu koluaa kaappeja, ärtyy ja tiputtaa pussillisen pahvisia joulutonttuja lattialle. Punaiset tonttu-ukot levittäytyvät kodinhoitohuoneeseen ja laulavat tip-tap, vaikka on vasta lokakuu. Aili puhkuu ja kerää tontut takaisin pussiin ja panee ne kaapin uumeniin odottamaan myöhempiä aikoja. Äiti on lukenut minulle joulusadun joulurauhasta. Siinä sadussa metsänpedot eivät jouluisin syö pupujusseja vaan antavat niille joulurauhan. Mauri-ukkikin on jouluisin ollut kiltti ja hyvä isä ja ostanut kaupungista lahjoja. Mutta on äiti puhunut muitakin asioita, semmoisia, joissa Mauri-ukki ei ole ollut hyvä.

”Onko totta, että ukki löi lapsia? Ja Vieno-mummoo?” kysyn.

”Paljo pahempoo se perkele teki”, Aili-mummu sanoo.

Aili-mummu kiroaa! Miksi se sanoo perkele, mikä aikuisille on tullut? Miksi ne tekevät syntiä? Mitä kaikkea pahaa ukki on tehnyt?

Aili-mummu kaivaa nenäliinan kauhtuneen tummansinisen villatakkinsa taskusta ja suoristaa selkensä niin, että sen vanhat nikamat nakshtelevat. Sen kasvot ovat tyyni naamio.

”Se kuule pieksi Vieno-siskkoo, sinun mummoos. Silimät mustana ja nuama veressä Vieno tuli minun tykö harva se ilta.”

”Aili, nyt lopeta”, sanoo äiti, joka on tullut huomaamatta kodinhoituhuoneeseen. Suljen valokuvakansion ja laitan sen kiltisti takaisin laatikkoon ennen kuin saan äidiltä luunappia.

Ajattelen valokuvan nuorta Vienoa raahautumassa verisenä pihamaalla.

”Oo sinä iäneti siinä, ku minä lapselle kerron”, Aili-mummu tormahtaa.

Äiti kohottaa hartiat korviinsa ja lähtee takaisin keittiöön. Aili-mummulle ei sanota vastaan.

”Hevostaki se pieksi. Teki niin pahhoo kahttoo, ku se kiltin Inton pani siihen riimmuun kiinni ja. Ja Puavvooki hakkasi harjanvarrella selekkään nii kauvan, jotta varsi katkes.”

Aili on hiljaa, nielaisee. En halua tietää enempää. Laitan kädet korville.

IKKUNAN TAKANA VÄIJYY tammikuun pimeä pakkasilta ja keskellä pöytää on leikkaamaton kermakakku, jonka päällä lutjuvat säilykemandariinit. Siinä pitäisi olla kahdeksan kynttilää, mutta äiti on unohtanut ostaa niitä. Pöydän päässä on pullolliset keltaista ja punaista limpparia, pikarissa suolatikkuja ja lautasliinalla vuoratussa korissa suklaapiirakkaa, jonka päällä kirkuvat värikkäät nonparellit. Musta limppari on loppunut kesken, ja äiti on tehnyt kannuun tummanpunaista mehua, enkä ymmärrä, miksi kaverit ottavat sitä ja haluavat vielä lisää, koska se on arkista kotimehua, jota pitää juoda silloin, kun maito on loppunut.

”Olkkaa hienoja neitejä, ei saa pelleillä ruokapöyvässä”, äiti määrää.

Kristiina on saanut äidiltään mukaansa kameran ja pyytännyt äitiä ottamaan kuvia. Äiti ottaa kameran hämmentyneenä, kysyy miten se toimii mutta ei sano, että se on syntiä.

Kristiina on jo syönyt lautasensa tyhjäksi, siirtänyt sen vähän kauemmas itsestään.

Synttäriskanarina vien viehkeästi pikkusormen leuan alle ja katson salaperäiseen kaukaisuuteen, vieressäni Veera sulkee silmänsä ja hänen punaisen mekkonsa valkoinen pitsikaulus muistuttaa kakkupaperia. Salamavalo räpsähtää.

Kristiina pitää suussaan pilliä, jonka toinen pää on kolalasisissa, ja kun hän nojaa taaksepäin, lasi kaatuu ja musta neste valuu pitkin pöytää ja imeytyy valkopohjaiseen poppanaliinaan. Osa nesteestä jatkaa matkaansa ja kulkee pöytään lusikalla naarmutettuja uria pitkin, jähmettyy minilampareiksi ja liruun norona penkin kautta lattialle, Kristiinan sukille ja matolle. Kristiina hätäntyy ja katsoo kauhuissaan otsatukkansa alta äitiä.

”Sen voi pestä”, äiti sanoo tavoitellen ääneensä lempeyttä.

Kristiina ei sano mitään vaan menee punaiseksi, katsoo puoliksi syötyä suklaapiirakanpalaa ja häpeää.

Minusta lasin kaatuminen on hirmu hauskaa ja nauran ja sitten muutkin nauravat, kaikki muut paitsi äiti. Naurattaa melkein yhtä paljon kuin silloin, kun yökylässä Veeran luona ryömin sängyn alle ja Veeran pissapotta kaatui päälleni ja sain lainaksi sen keltaiset college-housut, kun omat punaiset menivät pissaan.

ULKONA PAUKKUU. Ryntään ikkunaan joka kerta liian myöhään vain nähdäkseni ilotulituksen roikkuvat ja hiipuvat rippeet. Ja sitten kun istun katsomassa kauan, nenä lasissa, ei mitään tapahdu. Ulkona näkyvät vain pihan tummat puut ja yksinäinen pihavalon valo autotallin edessä.

Hytisyttää, ikkunanraoista vetää. Painan sormeni ihan kiinni tummanruskeaan ikkunankarmiin ja tunnen tuulen ja viiman.

”Ei haalalia”, Lotta kätisee.

”Kyllä laitettaan, siellä on kylmä”, äiti sanoo.

Äiti tunkee itkevän Lotan haalareihin, napsauttaa nepparit kiinni ja lonksauttaa kuminauhat talvikenkien kantojen yli. Pikku-sisko istuu myyttynä eteisen lattialla ja itkee.

Isän auton ääni saa minuun vauhtia, sukellan ennätysajassa sukkahousuihin ja vedän toppahousut päälle. Kohta, kohta, kohta!

”Isikin tuli, tulkkaa teki nopeesti”, huudan ja juoksen kylmään pimeään, jossa räiskyy ja kuplii. Isä nostaa minut karvarukkasilla kainaloista korkeuksiin, ja sen leuka on lämmin ja karkea, haisee nuotiosavulta ja metsältä.

Mutta isän takaa autosta nousee pimeys. Se asettaa ensin toisen jalkansa ulos, tapaa pihan liukkautta ennen kuin ähkäisten töytäisee itsensä ulos autosta seisomaan.

”Mauri-ukki tuli kanssa”, isä sanoo ja käännän pääni pois.

Ei. Ei Mauri-ukkiä meille, ei tänään, kun on uusivuosi, juhlayö ja kaiken pahan peittävä riemujuhla.

”Ootkos ukin tyttö”, Mauri-ukki lepertää. ”Tules tänne.”

Vanhempia pitää totella eikä Mauri-ukille saa aiheuttaa pahaa mieltä, koska ukki on jo vanha ja sairas. Isä laskee minut alas,

metsän lämmin tuoksu ja lämpö loittonevat. Isä menee sisälle, missä Lotta kinuaa mutta lopettaa itkemisen, kun näkee isän.

”Mitäs oot tehny?” Mauri-ukki kysyy.

”En paljo mittään.”

Katselen toppakenkien kärkiä. Ne ovat violetit.

”Tuletkos ukin kanssa saunomaan?”

”En tajua. Menen äitin ja Lotan kanssa, ku oon jo iso tyttö.”

Ukki ei saa tulla saunaan. Kotipesän saunan pitää olla turvapaikka, jonne eivät ukin sormet ja sanat yllä.

Mauri-ukki naurahtaa. ”No niihän sinä kyllä oot. Mutta elä kasva ennää, ukki ei pysy kohta perässä.”

Kyllä kasvan. Kasvan isommaksi kuin ukki ja sitten potkaisen.

Mauri-ukki kahmaisee minut lähemmäksi ja nuuhkii tukkaa. Isä odottaa meitä portailla ja katsoo. Se ei näe. Kukaan ei näe, että ukin lähellä ei saa henkeä. Äiti kääntää katseensa pois ja isä on sokeutunut.

Mauri-ukki menee sisälle. Äiti ja Lotta tulevat ulos. Taas räjähtää raketti, Lotta katsoo taivaalle silmät suurina ja suu auki. Äitiä naurattaa.

Lähdemme äitin ja Lotan kanssa kävelyille. Lotta pannaan pulkkaan, minä jaksan kävellä.

”Onko Mauri-ukki meillä pitkkään?” kysyn.

”Huomisseen vaan”, äiti vastaa. ”Miten niin?”

”Kuhan kysyin.”

Äiti tervehtii naapurin tättiä ja antaa Lotan pulkannarun minulle. Naapurille äiti ei sano Jumalan tervettä vaan hei. Silloin äiti tuntuu ihan tavalliselta äidiltä, samanlaiselta kuin muiden, vähän vieraalta ja etäiseltä.

Pikkusiskoa on painava vetää. Nuoskalumi meinaa tarttua pulkan pohjaan.

”Tulleeko muutki tännään?”

”Ei ne tännään. Ne tulee sitte huomenna päiväselttään.”

Viime uutenavuotena meillä oli koko perhe kotona. Mikaelilla ja Tuomaksella on nuoret ja mukavat vaimot. Tuomaksella on ihan pieni vauva ja Mikaelin vaimolla mahassa. Mikaelin vaimo

JA ANNA MEILLE MEIDÄN SYNTIMME ANTEEKSI

Hyvästi koko perkeleen suku! Elsa on päättänyt lähteä kodistaan ja omistaa koko elämänsä synnin tekemiselle. On lähdeittävä, sillä ahdasmielisen suvun mielestä Elsa on aivan liikaa kaikkea. Pinkkiä siilitukkaa ei saa survottua siihen muottiin, johon nuoren naisen pitäisi mahtua. Hyvästi isä ja äiti, hyvästi pikkusisko ja etuoikeutetut veljet! Elsa maksaa kuskille setelillä ja istuu tyhjälle ikkunapaikalle bussin keskiosaan.

Katja Kärjen *Jumalan huone* kertoo kolmen naisen kautta pohjoiskarjalaisen Martikaisen suvun tarinan 1930-luvulta nykyaikaan. Suvun kaapeissa piilotellaan rumia luurankoja, tekoja, joita ei voi antaa anteeksi ja joista ei puhuta, mutta jotka koko ajan äänettömästi huutavat olemassaoloaan. Kärjen monisärmäisessä esikoisteoksessa kuuluu vahvan ja vivahteikkaan kertojan ääni, joka herättää pohtimaan naiseutta, menneiden sukupolvien selvitymistä ja anteeksiantoa.

KANSI SANNA-REETA MEILAHTI

BAZAR

G

